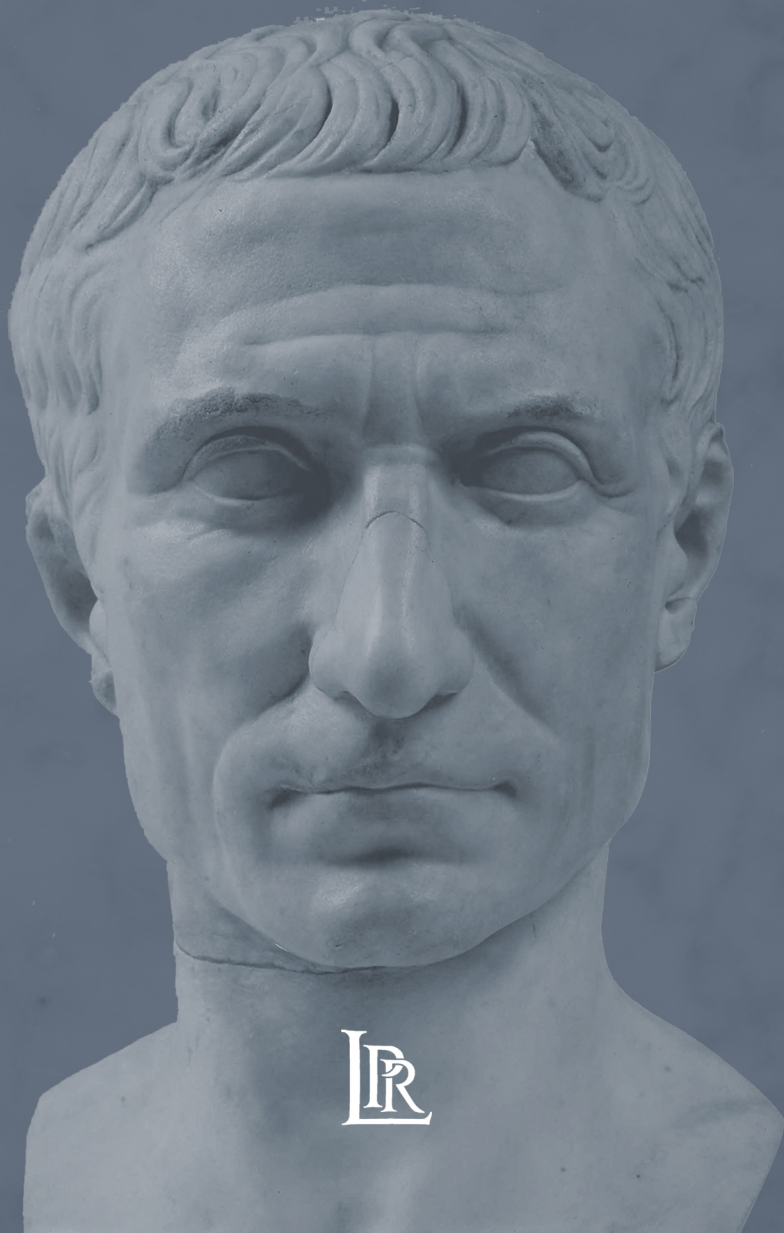

GAIUS JULIUS CAESAR
KANSALAISSODASTA

LR

KANSALAISSODASTA

GAIUS JULIUS CAESAR

KANSALAISSODASTA

*Latinasta ja englannista
suomentanut*

R. Louhi

SUOMENNOS PERUSTUU
GAIUS JULIUS CAESARIN
LATINANKIELISEEN ALKUTEOKSEEN
COMMENTARII DE BELLO CIVILI

SEKÄ

W.A. MCDEVITTEN JA W.S. BOHNIN
ENGLANNINKIELISEEN
KÄÄNNÖKSEEN *CIVIL WARS*
1869

KUVITUS JA KARTAT:
R. LOUHI

Ensimmäinen painos

© 2024 *Gaius Julius Caesar*

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi
Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa
ISBN: 978-952-80-7091-7

SISÄLLYSLUETTELO

<i>ALKULAUSE</i>	15
------------------------	----

<i>Roomalaisten valtionhallinnossa ja sotalaitoksessa</i>	
<i>käytettyjä nimityksiä</i>	32
<i>Roomalaisten mittoja ja rahayksiköitä</i>	34
<i>Roomalaisten etunimien lyhenteitä</i>	34

<i>MUISTIINPANOJA KANSALAISSODASTA I KIRJA</i>	39
--	----

<i>Kartta1. Rooma tasavallan ajan lopulla.</i>	40
<i>Kartta2. Italia kansalaissodan syttyessä v. 49 eKr.</i>	42

1–2:	Kansalaissodan syyt ja alkunäytös. Caesarin kirjoitettuja ei toimiteta perille senaattiin Lentulusen ja Scipion vastustaessa ystävineen. Caesar päättää panna sotavoimansa liiketavalle.	43
3–6:	Senaatin kokous hajoitetaan. Pompeiuksen kannattajat kerääntyvät tämän luo, kansantribuunia vastustetaan. Pompeius osoittaa vihamielisyytensä Caesarille. Senaatin kokouksessa on tähdenneetää ettei tasavalta saa joutua vaaraan. Pompeiuksen kannattajia määrätään provinssihin. Kutsuntoja käynnistetään kaikkialla Italiassa. Konsulit poistuvat Roomasta.	44
7–12:	Caesar pyrkii Ariminumiin luottaen vapaaehtoiisiin sotilaisiin. Kansantribuunit ko-	

7–12:

koontuvat, rauha koetetaan säilyttää. Epäsuotuisissa olosuhteissa Caesaria vastustavat pompeiuslaiset luopuvat Arretiumin, Pisaurumin, Fanumin, Anconan ja Iguviumin miehityksestä; Picenumissa toimitetaan kutsuntoja.48

13: Auxinumilaiset ilmoittavat päätöksestään.53

14–15: Rooma on pakokauhun vallassa. Pompeius poistuu kaupungista ja Lentulus pakenee avattuaan valtionkassan ovet. Caesarin gladiaattoreita aseistetaan Capuassa. Caesar Asculumissa: Pompeiuksen kutsunnoista tulleista kootaan kohortteja.54

16–22: Corfinumilaiset saartavat Domitiuksen, joka yrittää turhaan pyytää Pompeiukselta apujoukkoja. Sulmolaiset avaavat porttinsa Caesarille. Corfiniumilaiset pelästyvät. Domitius valmistelee pakoaan. Corfiniuksen kaupungista luovutaan.55

23–24: Aamulla Caesarille luovutetaan Pompeiuksen päälliköt, nämä lähetetään turvallisesti matkoihinsa, sotilaat saavat takuurahan, siirrytään Apuliaan. Pompeius pakenee itse Brundisiumista, kokoaa joukkonsa aseistaen jopa orjansa ja paimenensa. Pompeiuksen kohortteja siirtyvät Caesarin puolelle. Caesar haluaa yhä solmia rauhan.61

25–27: Caesar leiriytyy Brundisiumiin, neuvottelusta kieltäydytään. Pompeius siirtyy

joukkoineen Adrianmeren yli Dyrrhak- hioniin.	62
<i>Kartta 3. Brundisium</i>	64
28–29: Brundisiumlaiset kääntyvät Caesarin puo- leen. Brundisiumissa päätetään Hispanian valtaamisesta.	67
30–31: Valerius karkottaa Cottan Sardiniasta ja Curius Caton Sisiliasta, Africassa Tubero kamppailee Varusta vastaan.	68
32–36: Caesar saapuu Roomaan solmiakseen rau- han, Pompeiuksen luokse suositellaan rau- hanneuvottelijoiden lähettämistä. Yhtäkään legaattia ei oteta vastaan. Caesar lähtee <i>Gallia Transalpinaan</i> . Massilialaiset sul- kevat porttinsa Caesarilta, joka yrittää turhaan kehottaa heitä päinvastoin välttä- mään sotaa. Domitius saapuu Massiliaan, jonne Caesar yrittää hyökätä.	70
37–38: Pyreneet vallataan ilman tappioita. Pom- peiuksen legaatit Afranius ja Petreius ottavat Hispanian haltuunsa.	74
39–53: Afraniuksen ja Petreiuksen kanssa käydään useita taisteluja. Ilerdassa käydään ankarasti sotaa. Afranius ja Petreius johtavat menes- tyksellisesti sotatoimia, mistä ilmoitetaan Roomaan, pompeiuslaiset linnoittautuvat. Ilerdan lähistölle.....	75
<i>Kartta 4. Hispania sekä osa Galliaa</i>	77

<i>Kartta 5. Ilerda</i>	79
54–55: Caesar tekee sinnikkäästi vastarintaa.	87
56–57: Taistelu massilialaisia vastaan.	88
<i>Kartta 6. Massilian edusta</i>	89
58–59: Brutus käy menestyksellisen meritaistelun, jonka tuloksesta ilmoitetaan Caesarille Ilerdaan, sotaonni kääntyy.	90
60–70: Oscensit, calagurritaanit ja muut Hispanian kansat hylkäävät Afraniuksen. Caesar kääntyy sisorislaisten puoleen näiden pelästyttyä Afraniuksen ja Petreiuksen sotatoimista: Pompeiuksen komentajia vastaan taistellaan menestyksellisesti.	91
71–76: Afraniuksen joukot laiminlyövät sotatoimet, osa niistä saadaan katumapäälle ja joukoista toivotaan saatavan lopullinen voitto taisteluista. Caesarin toivotaan säästävän Afraniuksen ja Petreiuksen hengen, rauhan mahdollisuus näyttää yhdistävän nämä. Petreius surmauttaa kaikki aselevon aikana kiinni saadut Caesarin kannattajat huolestuttuaan näiden petollisuudesta.	100
77–85: Afraniuksen joukot luopuvat leiristään erilaisten tarvikkeiden puutteen pakottamina. Caesar estää näiden pakomarssin. Molemmissa leireissä halutaan kokoontua neuvottelemaan asioista. Afraniuksen komentamat joukot antautuvat.	104

86–87:	Sotajoukot kotiutetaan. Vihollispäälliköt saavat vapaasti palata koteihinsa, ja Caesar lähettää pompeiuslaiset terveinä ja hengissä kotiin.	112
--------	--	-----

<i>Kartta 7. Hispanian koillisosa ja Gallian eteläosa.</i>	114
--	-----

<i>MUISTIINPANOJA KANSALAISSODASTA II KIRJA</i>	115
---	-----

<i>Kartta 8. Massilia, Italia ja Africa.</i>	116
--	-----

1–2:	C. Trebonius miehittää Massilian.	117
------	--	-----

3–16:	Nasidius tulee apua odottavien kaupunkilaisten avuksi, mutta nämä voitetaan meritaistelussa Treboniuksen rakennuttamien suurten sotakoneiden avulla. Kaupunkilaisten yritettyä turhaan hyökätä pyydetään solmimaan aselepo; pyyntöön suostutaan. Kun aselepo on saatettu voimaan, sen ehtoja kuitenkin rikotaan ja loukataan; Treboniuksen varustus tuhotaan. Varustus korjataan tuotapikaa, mikä aiheuttaa taaskin kauhua, neuvotteluihin antautumisehdoista palataan.	118
-------	--	-----

<i>Kartta 9. Massilian kaupungin piiritys</i>	123
---	-----

17–22:	M. Varro päättää liittyä Caesariin saatuaan tällä välin Hispania Ulteriorissa tietää, mitä Italiassa on tapahtunut; pian tämän päästyä takaisin Massilian edustalle kaupungin asukkaat valmistautuvat aluksi puolustuskannal-	
--------	---	--

17–22:

le, mutta osa siirtyy Caesarin puolelle tämän
hankittua voiton kaikkialla Hispaniassa.
Massilialaisetkin antautuvat. 130

Kartta 10. Hispania Ulterior 131

23–44: Caesarin legaatti Curius torjuu Varuksen
Uticassa, mutta ryhtyy hätiköiden taisteluun
Bagradasin edustalla Juban komennossa ole-
via Varuksen ja Saburran joukkoja vas-taan.
Curius kaatuu jouduttuaan tappiolle. Sota-
joukon loppuosa palaa Sisiliaan, osa Varuk-
sen joukoista antautuu, Juba surmauttaa
useimmat. 137

Kartta 11. Africa 139

MUISTIINPANOJA KANSALAISSODASTA III KIRJA 159

*Kartta 12. Italian kaakkoisin osa ja Manner-Kreikan
länsiosa* 160

1–2: Caesar määrätään Rooman diktaattoriksi;
konsuli poistuu Brundisiumiin. 161
3–5: Pompeius kokoaa idästä suuret sotavoimat. 162
6–9: Caesar siirtyy Kreikkaan osittain ilman lai-
vastoaa, Bibulus yrittää turhaan estää sitä.
Pompeiuksen legaatti M. Octavius hyökkää
tuloksetta Salonaan. 165
10: Caesar koettaa hieroa rauhaa. 168

11–15:	Kaapattuaan Oricumin Caesar valtaa Apol- lonian ja leiriytyy Apsumiin. Pompeius mie- hittää Dyrrhakhionin, Bibulus sulkee meren ja satamat Caesarilta estäen pääsyn maihin.	169
16–19:	Pompeius torjuu Caesarin rauhantarjouksen; Bibulus kuolee laivalla. Labienus julistaa pettureiden edessä, ettei rauhasta voida neu- votella, ennenkuin Caesarin irti hakattu pää on toimitettu Pompeiukselle.	173
20–22:	Caeliuksen ja Milon vallankaappaus estetään Italiassa.	177
23–24:	Pompeiuksen legaatti Libo piirittää Brundi- siumin satamaa tuloksetta.	179
25–30:	Antonius saa vain vaivoin tuotua Caesarin loput legioonat meren yli.	181
31–33:	Scipion on vetäydyttävä Amanus-vuoren lähistöltä ja hän johdattaa sotajoukkonsa Pompeiuksen luo ryöstettyään kreikkalaiset ja riistettyään heitä ahnaalla kädellä virantoi- mituksessaan. Caesar saa vain vaivoin pelas- tettua Efesoksen temppelin rahavarat.	185
34–35:	Cassius lähetetään Thessaliaan, Calvisius Aitoliaan ja Domitius Makedoniaan.	189
Kartta 13.	<i>Osa Italiaa, Kreikka, Vähä-Aasia ja itäinen Välimeri</i>	188
36–40:	Scipio yrittää tavoittaa vastustajansa Domi- tiuksen. Pompeiuksen poika yrittää päästä joukkoineen Oricumiin ja Lissukseen.	190

Kartta 14. Manner-Kreikan länsiosa 191

- 41–51: Caesar leiriytyy Pompeiuksen eteen Dyrrhakhionissa. Sodankäynnissä tapahtuu käänne. 195
- 52–56: Pompeius voittaa taisteluja. Caesar valtaa Fufiuksen avulla Aitolian, Akarnanian ja Boiotian ja ottaa haltuunsa Akhaian, jota Rutilius suojelee. 205
- 57–70: Caesar haluaa uudelleen solmia rauhan Scipion kanssa, mutta turhaan. Pompeiuksen muonan puute. Allobrogiveljekset luopuvat Caesarista siirtyen Pompeiuksen puolelle. Dyrrhakhionissa taistellaan. Caesar estää pakokauhun syntymisen. Pompeiuksen voitto.. 208

Kartta 15. Dyrrhakhionin taistelu 219

- 71–81: Pompeiuslaiset ovat voitonvarmoja. Labienus määrää vangiksi saadut Caesarin sotilaat teloitettaviksi karkureina. Caesar rientää Domitiuksen kanssa Thessaliaan. 220
- 82–83: Pompeius seuraa perässä. Sovitaan etukäteen palkkioista, kunnianosoituksista ja vihollisen takaa-ajosta. 230
- 84–99: Molemmilla puolilla valmistaudutaan taisteluun, joka käydään Farsaloksessa. Pompeiuksen kohtalo sinetöidään: Caesar valtaa tämän leirin. Domitius surmataan, Pompeius ja osa hänen kannattajistaan pakenevat. 232

Kartta 16. Farsaloksen taistelu.241

- 100–101: Laelius saapuu Brundisiumiin, Cassius polttaa Sisiliassa Caesarin laivaston.246
- 102: Caesar ajaa takaa pakenevaa Pompeiusta, joka etsii turvapaikkaa.248
- 103–104: Pompeius saapuu Egyptiin. Maan sotavoimien komentaja Akhillas ja tribuuni Septimius päättäv't Pompeiuksen kohtalosta.250
- 105: Caesar estää T. Ampiuista ryöstämästä Efesoksen rahavaroja saapuessaan marssitaan paikalle noudettuaan Syriasta apujoukkoja. Useilla paikkakunnilla havaitaan ennusmerkkejä voitosta Thessaliassa.251
- 106–109: Caesar saapuu Aleksandriaan tietämättä vielä Pompeiuksen kohtalosta ja yrittää sovitella Ptolemaioksen ja Kleopatran välistä riitaa. Caesar pakenee Akhillaan mellakoita. Akhillaan kuninkaalle nimetyt legaatit Dioscorides ja Serapion määrätään surmattaviksi. Caesar ottaa vallan.252

Kartta 17. Kreikka, Vähä-Aasia ja Egyptin pohjoisosa.253

- 110–112: Akhillas nousee Caesaria vastaan ja ryhtyy taisteluun Aleksandrian satamassa. Caesar sytyttää laivat tuleen ja sotilaat levittäytyvät Farokselle: Faroksen kaupungissa taistellaan. Ptolemaioksen nuorempi tytär siir-

110–112:

tyy kuninkaan hovista Akhillaan puolelle ja sisarusten välille syntyy kiista korkeimmasta vallasta. Kuninkaan valtionhoitaja Pothinos punoo Akhillaan kanssa salajuonen kuningasta vastaan Caesarin hallussa olevassa kaupunginosassa ja hänet teloitetaan Caesarin käskystä. Aleksandrian sodan esinäytös. 256

Kartta 18. Aleksandria ja Faros...... 259

SELITYKSIÄ

Selityksiä: Muistiinpanoja kansalaissodasta I 262

Selityksiä: Muistiinpanoja kansalaissodasta II 310

Selityksiä: Muistiinpanoja kansalaissodasta III 321

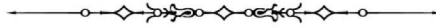
KUVALUETTELO – KANSALAISSODAN

TAPAHTUMAT 379

NIMIHAKEMISTO 382

ASIAHAKEMISTO 391

ALKULAUSE

Gaius Julius Caesar ja hänen teoksensa

GAIUS JULIUS CAESAR on kenties tunnetuin roomalaisista poliitikoista, valtiomiehistä ja sotapäälliköistä, jonka kyvyt kirjailijana jo hänen aikalaisensakin tunnustivat. Hänen tunnetuin teoksensa, *Commentarii de bello Gallico* – suomennettuna *Gallian sota* – on ollut koulujen latinankielisen kirjallisuuden peruslukemistoa iät ajat. Rooman tasavallan loppuaikoina syttynyttä ja Caesarin poliittisia vastustajiaan vastaan käymää niin kutsuttua kansalaissotaa käsittelevä *Commentarii de bello civili* on jostain syystä saanut tähän mennessä paljon vähemmän huomiota. Tämä lienee syynä siihen, että teos on toistaiseksi kokonaan jäänyt kääntämättä suomeksi. Tilanne korjaantunee piakkoin, sillä teokselle on nyt saatavissa käännös, jonka suomenkielisenä nimenä on *Kansalaissodasta*.

Caesarin maailmanhistoriallinen merkitys tunnetaan niin hyvin, että hänen elämänvaiheidensa useimmat käännteet ja hänen lentävät lauseensa ovat muodostuneet jo niin vakiintuneiksi sananparsiksi, että niiden kertaamisesta lie-nee muodostunut useille ehkä puuduttavan pakollinen rasi-te. Silti osaa lukijoista kiinnostanee kirjoittajaa koskevat asiatiedot, joita pyritään selostamaan seuraavassa mahdollisimman lyhyesti.

Caesarin nuoruus

Gaius Julius Caesarin suvun mainittiin polveutuneen isän puolelta Troijan tuhoa paenneen Aeneaan pojasta Ascaniuksesta I. Juluksesta, Rooman myyttisen emäkaupungin Alba Longan perustajasta. Caesarin maine perustuikin osittain tähän hänen jumalalliseen syntyperäänsä. Gaius Julius Caesar syntyi Quintilis-kuun (heinäkuu) 12. päivänä vuonna 100 eKr. (Mainitun kuukauden nimi muutettiin sittemmin Caesarin kalenteriuudistuksen jälkeen Juliukseksi.) Caesar oli saanut kaikin puolin sivistyneen kasvatuksensa monipuolisesti lahjakkaalta äidiltään Aureialta. Hänen isänsä Lucius oli kohonnut julkisella virkaurallaan aina preetoriksi ja hän kuoli Gaiuksen ollessa 16-vuotias. Perheellä oli tapana hemmotella ruumiinrakenteeltaan hintelää nuorukaista, mutta tämä karaisi ruumistaan lujan tahtonsa ansiosta siinä määrin, että hän saattoi kestää mitä ankarimpia fyysisiä rasituksia.

Caesar ja kansanpuolue

Caesar ajautui kansanpuolueen puolelle osin sen takia, että hänen tätinsä oli naimisissa puolueen johtajan ja Rooman sotavoimien ylipäällikön Gaius Mariuksen kanssa, joka oli aikanaan kukistanut Roomaa vastaan hyökänneet ja sitä uhanneet germaaniheimot – kimbrit ja teutonit. Rooman tasavallan ylimystön puolueen – *optimaattien* – ja sen johtajan ja Mariuksen entisen ratsuväen legaatin Lu-

Gaius Julius Caesarin *Kansalaissodasta* – *Commentarii de bello civili* – julkaistiin kirjoittajan vuonna 44 eKr. tapahtuneen kuoleman jälkeen. Teos on osin Caesarin oma perustelu hänen valtiollisia vastustajiin kohtaan noudattamalleen reaalipolitiikalle vuosien 49 ja 48 eKr. välisenä aikana, sekä Rooman tasavallan loppuaikoina vuosina 49–45 eKr. käydyin kansalaissodan sotatapahtumien alkuvaiheiden selonteko.

Caesarin teos antaa kuvan sotatoimista, joita Caesar kävi päävastustajaansa Gnaeus Pompeiusta ja tämän kannattajia vastaan eri puolilla tasavallan loppuajan Rooman valtakuntaa. Taisteluja käytiin pääosin Hispaniassa nykyisen Espanjan alueella, Galliassa tämän päivän Marseillen lähistöllä, eri puolilla Välimerta, nykyisen Pohjois-Afrikan Tunis alueella, Syyriassa ja Albaniassa, ja tapahtumat huipentuivat Manner-Kreikan Thessaliassa Farsaloksessa. Sodan osapuolten lopullinen kohtalo sinetöityi Egyptissä.

Kansalaissodasta ei ole ainoastaan vain poikkeuksellisen lahjakkaan ja etevän sotapäällikön raportti, vaan siinä korostuvat ajatuksellinen terävyys ja kaukonäköinen valtioviisaus yhdistyneinä selkeään ja yksinkertaiseen kirjalliseen esitykseen. Teos on sotilaallisen sankaruuden ylistys ja tunteellisenkin kannanotto veljessodan hyytävän julmiin tapahtumiin.

9 789528 070917

ISBN: 9789528070917